

УДК 338(477):336.748.12

I. I. Чизмар,
 доктор філософії, проректор з господарської та навчальної роботи,
 Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1715-1310>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.9.65

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЙ ІНФЛЯЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

I. Chyzmar,
 PhD, Vice-Rector for Economic and Educational Work,
 Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

EVOLUTION OF INFLATION THEORIES IN THE CONTEXT OF ECONOMIC SCIENCE

Враховуючи, що інфляційні явища проявляються в процесах зростання загального рівня цін на товари та послуги, знецінення національної валюти та погіршення життєвого рівня громадян, важливо ретельно аналізувати та розуміти їхні причини та наслідки, щоб розробляти ефективні стратегії боротьби з інфляцією, оцінити її можливі наслідки щодо інвестиційного клімату, ринку праці та загальної економічної динаміки, підтримати добробут населення. Відтак метою статті є дослідження історичного розвитку економічних концепцій інфляції через призму еволюції поглядів на її причини та механізми дії в межах економічної науки. Завданнями дослідження є виявлення ключових етапів формування підходів до пояснення інфляції та оцінка внеску провідних економістів у формування сучасного розуміння цього явища. У межах дослідження звернуто увагу на те, що наявні теорії інфляції — монетаристська М. Фрідмана, кейнсіанська М. Кейнса і Б. Хансена, витратної інфляції М. Кейнса, У. Торна, Р. Куена та інфляційних очікувань М. Фрідмана та Г. С. Тейлора — відіграють ключову роль в аналізі причин, механізмів і наслідків інфляційних процесів. Доведено, що кожна з цих теорій допомагає сформувати ефективну макроекономічну політику. Зокрема, констатовано, що монетаристська теорія інфляції М. Фрідмана надає змогу оцінювати вплив грошово-кредитної політики та часто використовується центробанками для контролю інфляційного таргетування. Кейнсіанська теорія М. Кейнса і Б. Хансена надає змогу оцінити, як впливають на інфляцію державні витрати, податки, стимули та використовується для розуміння феномену циклічної інфляції, тобто тієї, що виникає внаслідок перегріву економіки. Теорія витратної інфляції М. Кейнса, У. Торна, Р. Куена актуальна при аналізі зовнішніх шоків — наприклад, енергетичної кризи чи зростання цін на імпортовану сировину та використовується для прогнозування структурної інфляції, яка не пов'язана з попитом. Теорія інфляційних очікувань М. Фрідмана та Г. С. Тейлора застосовується Центральними банками для врахування очікувань домогосподарств та бізнесу при формуванні монетарної (грошово-кредитної) політики. При цьому довіра до Національного банку та його здатність контролювати інфляцію впливає на довгострокові контракти, зарплати, ціноутворення.

Given that inflationary phenomena manifest in rising overall price levels for goods and services, the depreciation of the national currency, and the deterioration of citizens' living standards, it is important to carefully analyze and understand their causes and consequences. This is essential for developing effective strategies to combat inflation, assessing its potential impact on the investment climate, the labor market, and overall economic dynamics, and supporting the well-being of the population. Thus, the article aims to explore the historical development of economic concepts of inflation through the lens of the evolution of views on its causes and mechanisms within the framework of economic science. The objectives of the research are to identify key stages in the formation of approaches to explaining inflation and to assess the contribution of leading economists to the development of the modern understanding of this phenomenon. The research highlights that existing inflation theories — monetarist theory of M. Friedman, Keynesian theory of M. Keynes and B. Hansen, cost-push inflation theory of M. Keynes, W. Thorne, R. Cuen, and the theory of inflationary expectations by M. Friedman and G. S. Taylor — play a key role in analyzing the causes, mechanisms, and consequences of inflationary

processes. The author proves that each of these theories helps to shape effective macroeconomic policy. In particular, it is noted that M. Friedman's monetarist theory of inflation allows for evaluating the impact of monetary policy and is frequently used by central banks for inflation targeting. The Keynesian theory of M. Keynes and B. Hansen allows for evaluating how government spending, taxes, and incentives impact inflation. It is used to understand cyclical inflation, that is, inflation that arises due to an overheating of the economy. The cost-push inflation theory of M. Keynes, W. Thorne, and R. Cuen is relevant when analyzing external shocks, such as an energy crisis or rising prices for imported raw materials. It is used to forecast structural inflation, which is not related to demand. The theory of inflationary expectations by M. Friedman and G. S. Taylor is used by central banks to account for the expectations of households and businesses when forming monetary (monetary and credit) policy. In this context, trust in the National Bank and its ability to control inflation influences long-term contracts, wages, and price formation.

Ключові слова: контроль інфляційного таргетування; фінансові потрясіння; інфляційні процеси; кредитний регулятор; ринок праці.

Keywords: inflation targeting control; financial shocks; inflationary processes; credit regulator; labor market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Враховуючи, що інфляційні явища проявляються в процесах зростання загального рівня цін на товари та послуги, знецінення національної валюти та погіршення життєвого рівня громадян, важливо ретельно аналізувати та розуміти їхні причини й наслідки, щоб розробляти ефективні стратегії боротьби з ними. Неконтрольована інфляція може спричинити економічний колапс, що є найгіршим сценарієм для будь-якої країни. Коли ціни на товари і послуги зростають у разі за короткий період, валюта фактично перестає виконувати свої основні функції міра вартості, засобу обігу, засобу платежу, засобу загромождження. Бізнеси, особливо малий і середній бізнес, не можуть передбачити витрати та доходи, що призводить до банкрутств, масових скорочень і падіння виробничої діяльності. В умовах такої економічної нестабільності втрачається довіра до фінансових установ, що ще більше ускладнює ситуацію і загрожує соціальною і політичною дестабілізацією.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика історичного розвитку економічних концепцій інфляції висвітлюється в працях таких науковців, як Восьний К. З., Заволока Ю. М., Сідненко М. В., Івко А. В., Івашина О. Ф., Івашина С. Ю. та ін. Дослідження цих авторів здебільшого зосереджені на сучасних проявах інфляції або окремих аспектах теоретичних підходів до її аналізу. Проте недо-

статньо уваги приділено комплексному історико-теоретичному аналізу еволюції уявлень про інфляцію — від класичних (монетаристських, кейнсіанських, витратних тощо) до сучасних теорій, а також — впливу історичних економічних умов на трансформацію наукових поглядів. Також, практично не сформована чітка періодизація формування концептуальних підходів до природи інфляції в історії економічної думки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження історичного розвитку економічних концепцій інфляції через призму еволюції поглядів на її причини та механізми дії в межах економічної науки. Завданнями дослідження є виявлення ключових етапів формування підходів до пояснення інфляції та оцінка внеску провідних економістів у формування сучасного розуміння цього явища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Зазначимо, що фінансові кризи, які супроводжувалися інфляційними явищами, виникали ще до кінця XIX століття. Однак ці процеси мали переважно локальний характер (часто обмежувалися окремими країнами або регіонами) та не отримали належної уваги з боку наукової спільноти. Зокрема, вони ще не аналізувалися як повноцінні "інфляційні кризи", оскільки сам термін "інфляція" тоді ще не був чітко визначеним.

Таблиця 1. Основні причини перших фінансових криз, що спричиняли інфляційні явища

Причини перших фінансових криз	Особливості прояву причин фінансових криз
Нестабільність грошових систем	Більшість економік, зокрема в США, використовували золотий стандарт, щоб обмежити кількість грошей в обігу золотими запасами. Однак періодичне зростання попиту на гроші, особливо в умовах економічного зростання, призводило до нестачі ліквідності, що сприяло кризам.*
Спекуляції та надмірні інвестиції	Бурхливий розвиток промисловості, призвів до надмірних інвестицій та спекуляцій. При цьому спекуляції на ринку акцій, земельних ділянок та цінних паперів без належного контролю та дисбаланси між попитом і пропозицією (внаслідок надмірних інвестицій**) формували економічними бульбашками, які схлопування, спричиняючи кризу.
Нестабільність банківських систем	Банківські системи багатьох країн була недостатньо розвинуті, зокрема не створили механізмів захисту від банкрутств. Багато банків банкрутувало через низьку ліквідність, відсутність гарантій для вкладників і непередбачуваність економічних умов.
Міжнародні економічні фактори	Суб'єкти бізнесу повною мірою не усвідомлювали, що світова економіка посилювала свою взаємозалежність, а економічні проблеми в одній країні часто мали глобальні наслідки.***

Примітка

*Коли грошова маса не відповідала висхідним потребам економіки, це призводило до економічної нестабільності.

** Інвестори масово вкладали кошти у будівництво залізниць або нових фабрик, але не врахували, чи буде попит на нові потужності. Це призводило до надлишку виробничих потужностей і падіння прибутковості підприємств.

*** Падіння цін на сировинні товари, валютні коливання, торгові війни та політичні нестабільності в одних країнах все більше впливали на економічну ситуацію в інших, які на той час ще не мали достатньо стійких механізмів для адаптації до таких змін.

Джерело: сформовано на основі [3; 6].

Вперше в економічному контексті це поняття почало використовуватись наприкінці XIX ст. у США, де під інфляцією розуміли процес зростання кількості грошей в обігу, що призводило до знецінення національної валюти. Уже наприкінці 1800-х — на початку 1900-х років як у США, так і в більшості країн Європи почали проявлятися перші серйозні фінансові кризи, що мали комплексні причини і не могли бути пояснені наявними на той час безінфляційними теоріями. Базовий перелік цих причин наведено автором у таблиці 1.

Таким чином, фінансові кризи наприкінці 1800-х — початку 1900-х років спричиняли різні за масштабом інфляційні явища, які запускалися через комбінацію внутрішніх економічних проблем (нестабільність грошової системи, надмірні інвестиції, спекуляції, слабкість банківського сектору) та зовнішніх чинників (міжнародна нестабільність, коливання цін на сировину, політичні ризики). Яскравим прикладом стала криза 1893 року в США, яка вважається однією з найглибших до Великої депресії. Ця криза була спричинена одночасною дією кількох факторів: перенасичення ринку залізничними проектами (внаслідок якого понад 125 залізничних компаній опинилися під контролем судів через банкрутство до червня

1894 року), падіння цін на срібло (через згорання дії Sherman Silver Purchase Act 1890 року), масове банкрутство банків і промислових підприємств, а також втрата довіри до фінансової системи. Так, до кінця 1893 року понад 16 000 підприємств, включаючи 642 банки та 156 залізничних компаній, збанкрутували. Інвестори почали масово вилучати депозити, акції різко втратили в ціні, а через паніку почалося глибоке економічне падіння, яке спричинило масові звільнення та скорочення виробництва. Безробіття зросло до 17% до зими 1893 року і залишалося вище 10% протягом наступних п'яти років. Ці процеси посилили інфляційний тиск через девальвацію валюти, зростання цін на базові товари та зниження купівельної спроможності населення.

Окрім кризи 1893 року, наприкінці XIX — на початку XX ст. США та інші країни пережили кілька серйозних фінансових потрясінь (зокрема, "Перша Велика депресія" ("Довга депресія") 1873 року (США та Європа), Паніка внаслідок серії банкрутств великих трастових компаній і банків у Нью-Йорку 1884 року (США), "Банкірська паніка" 1907 року (США) тощо). Кожна така криза спричиняла інфляційні явища та мала глибокі соціально-економічні наслідки.

Наприклад, внаслідок "Банкірської паніки" акції на Нью-Йоркській фондовій біржі втратили до 50% вартості, приблизно 250 банків зазнали проблем з ліквідністю або закрились. Попри дефляційні тенденції, зростання цін на базові товари (через дефіцит пропозиції) створювало локальні інфляційні хвилі. Наприклад, закриття дрібних банків, які кредитували фермерів та постачальників сільськогосподарської продукції, у багатьох регіонах спостерігався дефіцит зерна, м'яса. Це, призводило до локального зростання цін на ці товари на 10—20%.

Паніка 1884 року в Нью-Йорку, викликана банкрутствами великих фінансових установ (зокрема Marine National Bank і фірми Grant and Ward), призвела до різкого зростання вартості короткострокових кредитів. Через зменшення обсягів короткострокового фінансування виникли перебої в обороті капіталу в окремих секторах економіки та дисбаланси постачань, що спровокували підвищення цін на певні категорії товарів. Це створювало передумови для розгортання інфляції навіть в умовах загального економічного спаду.

Попри чисельність криз у другій половині XIX — на початку XX століття, саме криза 1893 року стала поворотним моментом для світової економіки та мала тривалий резонанс в соціально-економічному вимірі. Зокрема, у США вона стала основою для дебатів про створення централізованого емітента грошей і кредитного регулятора, а згодом — тригером створення Федеральної резервної системи в 1913 році. У Великій Британії економісти почали розробляти ідеї контрольованої грошової політики, які згодом вплинули на політику Банку Англії у міжвоєнний період. У Франції та Італії криза стимулювала інтерес до формування державних стабілізаційних фондів та різноманітних форм інфляційного страхування банківських депозитів.

Криза 1893 року стимулювала подальший розвиток міжнародної економічної науки, зокрема теорій, що пояснюють взаємозв'язок між грошовою масою, фінансовою стабільністю та цінами.

Так, аналізуючи наслідки економічної кризи, американський економіст Ірвін Фішер поставив ключове питання: як зміни в кількості грошей впливають на загальний рівень цін. Він не лише відкинув уявлення про те, що коливання цін зумовлені виключно зовнішніми факторами, а й запропонував рівняння обміну (у праці "The Rate of Interest", 1907), яке стало важливим кроком у розвитку кількісної теорії грошей.

Остаточне теоретичне оформлення та поглиблений аналіз цього рівняння Фішер представив у знаковій праці The Purchasing Power of Money (1911), де довів, що зміни грошової маси мають безпосередній вплив на рівень цін в економіці. Саме завдяки цій праці рівняння обміну стало одним з основних аналітичних інструментів для дослідження інфляційних процесів і зберігає своє значення в сучасній макроекономіці.

Окрім І. Фішера, суттєвий внесок у формування підходів до вивчення інфляції на межі XIX—XX століть зробили й інші видатні економісти: Кнут Віксель (Швеція), Альфред Маршалл (Велика Британія), Френк Тауссіг (США) та Людвіг фон Мізес (Австрія). Їхні праці заклали теоретичне підґрунтя для подальшого розвитку економічної науки в питанні природи й механізмів інфляції.

Так, К. Віксель у своїй праці "Interest and Prices" (1898) сформулював концепції "природної ставки відсотка" та "грошової ставки". Відхилення між цими ставками, за Вікселем, можуть викликати інфляцію або дефляцію. Він одним із перших наголосив, що навіть без емісії готівки надмірне банківське кредитування може призводити до інфляційного тиску.

Сьогодні ми маємо низку прикладів, які демонструють дієвість цієї концепції на практиці. Зокрема, під час фінансової кризи 2008 року та в період пандемії COVID-19 (2020—2022) багато центральних банків світу знизили облікові ставки до рекордно низьких рівнів, що зробило кредитні ресурси надзвичайно доступними. Це призвело до значного зростання грошової пропозиції через активне кредитування, що згодом, у поєднанні з перебоями в ланцюгах постачання та підвищеним споживчим попитом, спричинило стрімке зростання цін — класичну інфляційну динаміку, яку ще понад століття тому описав Віксель.

А. Маршалл (Велика Британія) у своїх працях, зокрема у "Principles of Economics" (1890), приділяв значну увагу ціноутворенню та попиту/пропозиції грошей, хоч і не зосереджувався виключно на інфляції. За маршалом ціна на товар встановлюється в точці перетину кривих попиту та пропозиції. Якщо одна з кривих зміщується (через зовнішні або внутрішні шоки), — утворюється дисбаланс, який впливає на рівень цін. Досягненнями науковця є:

1. систематизація механізму ціноутворення через взаємодію попиту та пропозиції (відома як "ножиці Маршалла");
2. запровадження поділу на коротко- та довгостроковий періоди в економічному аналізі;

Таблиця 2. Характеристика явищ, що формують несиметричність впливу інфляції за спостереженнями Людвіга фон Мізеса

Ключове явище	Сутність	Особливості впливу на інфляцію
Локалізований початок інфляції	Гроші надходять спочатку до окремих груп (банки, підрядники, великі інвестори).	Формується «ефект Кантільйона», коли ціни зростають нерівномірно.
Викривлення ринкових сигналів	Зростання цін відбувається не через попит/пропозицію, а через надлишок грошей.	Призводить до нерациональних економічних рішень.
Несиметричність попиту та пропозиції	Надмірне інвестування в окремі галузі (будівництво, інфраструктура)*.	Створює тимчасове зростання, після якого настає спад та поширення інфляції

Примітка: * Наприклад, інвестиції можуть здійснюватися в проєкти, які за нормальних умов були б економічно невиправданими. Джерело: сформовано на основі [1; 5–6].

3. удосконалення кількісної теорії грошей, що надалі стала базою для рівняння Фішера.

Сьогодні дієвість концепцій Маршалла знаходить своє підтвердження у прикладному аналізі інфляційних процесів. Зокрема, розмежування короткострокової та довгострокової динаміки дозволяє зрозуміти, чому інфляційний тиск у періоди економічних шоків (наприклад, енергетичної чи логістичної кризи [4]) може бути вищим, якщо товарна пропозиція не встигає за грошовим попитом. Зокрема, в умовах повномасштабного відторгнення РФ війни в Україну у 2022—2023 років відбулося знищення логістичних ланцюгів, виник дефіцит пального, відбулося зниження обсягів виробництва в окремих секторах економіки, які у єдності призвели до значного обмеженої товарної пропозиції. Водночас грошова підтримка держави (включно з соціальними виплатами, допомогою бізнесу, міжнародною фінансовою підтримкою) підвищила рівень грошового попиту. У результаті сформувався короткостроковий інфляційний тиск, який класично пояснювався через маршалівську логіку дисбалансу між попитом і пропозицією.

Ф. Тауссіг (США) один із перших економістів, який у своїй праці "Tariff History of the United States" (1888) проаналізував вплив тарифів, грошової політики та золотої валютної системи на ціни та економічну стабільність. Основною заслугою науковця є те, що він наголошував на інфляційних ризиках монетарної експансії, особливо в умовах нестабільної банківської системи.

Сьогодні ми маємо низку прикладів, які підтверджують актуальність цієї концепції. Наприклад, у 2020—2022 роках багато країн, реагуючи на економічні наслідки пандемії COVID-19, вдалися до масштабного монетарного стимулювання, включаючи "кількісне пом'якшення" (quantitative easing). В умовах ослабленої банківської дисципліни це призвело до перегріву ринків активів, зростання цін на нерухомість, енергоносії та продовольство. Саме ці явища — результат надмірного вливання ліквідності в економіку — ілюструють обґрунтованість попередження Тауссіга щодо інфляційних наслідків необережного розширення грошової маси.

Людвіг фон Мізес у "The Theory of Money and Credit" (1912) запропонував нове трактування інфляції — як процесу зростання грошової маси, що спотворює ринкові сигнали. Він звернув увагу на несиметричності інфляційного впливу — коли гроші не розподіляються рівномірно, а потрапляють у руки окремих економічних агентів (див. таблиця 2).

Заслуга Л. фон Мізеса також полягає в тому, що він одним із перших розкрив політичну природу грошової емісії — її використання урядами для фінансування дефіциту бюджету, що в довгостроковій перспективі призводить до викривлення ринкових механізмів і загострення інфляційних ризиків.

Праці згаданих науковців надалі отримали розвиток у низці теорій інфляції, які стали фундаментальними для економічної науки XX ст. та залишаються актуальними в сучасному аналізі макроекономічних процесів [1; 4]:

Таблиця 3. Характеристика базових теорій інфляції в економічній науці

Теорія інфляції	Зміст теорії інфляції	Практична цінність
Монетаристська теорія	Припущення, що коли кількість грошей в економіці зростає без відповідного збільшення товарного виробництва, це призводить до зростання цін.*	Дає змогу оцінювати вплив грошово-кредитної політики на інфляцію і використовується центральними банками для контролю інфляційного таргетування.
Кейнсіанська теорія	Припущення, що підвищення попиту з боку споживачів (як результат зростання доходів чи доступності кредитів) може сприяти збільшенню виробництва, зайнятості та стимулювати економічне зростання**	Дає змогу оцінити, як впливають на інфляцію державні витрати, податки, стимули, і використовується для розуміння циклічної інфляції, тобто тієї, що виникає внаслідок перегріву економіки.
Теорія витратної інфляції	Припущення, що зростання витрат на працю підвищує витрати виробників, що може спричинити збільшення цін на товари та послуги.***	Актуальна при аналізі зовнішніх шоків — наприклад, енергетичної кризи чи зростання цін на імпортовану сировину. Використовується для прогнозування структурної інфляції, яка не пов'язана з попитом.
Теорія інфляційних очікувань	Припущення, що очікування щодо майбутніх змін цін визначають поведінку економічних агентів, що впливає на реальні економічні процеси, і що адаптація очікувань веде до зростання інфляції.****	Застосовується центральними банками для врахування очікувань домогосподарств та бізнесу при формуванні політики.

Примітка

* Для оцінки ймовірності наростання інфляції представники цієї теорії пропонують порівнювати індекси грошової маси та фізичного обсягу валового внутрішнього продукту.

** Для оцінки ймовірності наростання інфляції представники цієї теорії пропонують аналізувати доходи та видатки господарчих суб'єктів та їх вплив на збільшення попиту на товари та послуги.

*** Для оцінки ймовірності наростання інфляції представники цієї теорії пропонують аналізувати зміни в заробітній платі, витратах на виробництво та їх вплив на ціни, а також взаємодію між змінами в заробітній платі та рівнем цін.

**** Для оцінки ймовірності наростання інфляції представники цієї теорії пропонують аналізувати зміни в поведінці економічних агентів.

Джерело: сформовано на основі [1; 4; 6].

1. Монетаристська теорія інфляції — розвинена Мілтоном Фрідманом та його послідовниками у 1970—1980-х роках. Ґрунтується на ключовому принципі: "інфляція завжди і всюди є грошовим феноменом", тобто спричинена надмірним зростанням грошової маси.

2. Кейнсіанська теорія інфляції — сформована Дж. М. Кейнсом у 1930-х роках і доповнена такими дослідниками, як Б. Хансен та А. Філіпс. У межах цієї теорії інфляція розглядається як результат взаємодії сукупного попиту та пропозиції, а також ринку праці.

3. Теорії витратної інфляції — розвинута представниками цього напрямку, такими як Дж. М. Кейнс, У. Торн, Р. Куен. Інфляція розглядається як наслідок зростання виробничих

витрат, зокрема заробітної плати та цін на ресурси.

4. Теорія інфляційних очікувань — розроблялася М. Фрідманом та Г. С. Тейлором у 1970—1980-х роках. Важливою є також концепція інфляційної спіралі, розроблена П. Самуельсоном і Дж. Гелбрейтом у 1950—1960-х роках, яка описує самопідживлюваний механізм зростання цін і заробітної плати.

Більш докладна характеристика базових теорій інфляції наведена нами в табл. 3.

З розвитком економіки, зокрема через глобалізацію та нові технологічні можливості, виникають сучасні теорії інфляції, зокрема теорія пропозиції, яка підкреслює роль зростання витрат на виробництво, а також глобалізаційні

фактори, які можуть як знижувати, так і підвищувати інфляційний тиск залежно від зовнішніх економічних змін [2; 4]. Разом з тим ці теорії все одно є похідною від окреслених вище класичних інфляційних теорій, адже сучасні погляди на інфляцію — це не відмова від класичних теорій, а їх розширення та адаптація до складнішої реальності [6].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У межах дослідження звернуто увагу на те, що наявні теорії інфляції — монетаристська М. Фрідмана, кейнсіанська М. Кейнса і Б. Хансена, теорія витратної інфляції М. Кейнса, У. Торна, Р. Куена та теорія інфляційних очікувань М. Фрідмана і Г. С. Тейлора — відіграють ключову роль в аналізі причин, механізмів і наслідків інфляційних процесів. Автор доводить, що кожна з цих теорій сприяє формуванню ефективної макроекономічної політики.

Зокрема, констатовано, що монетаристська теорія інфляції М. Фрідмана дозволяє оцінювати вплив грошово-кредитної політики та часто використовується центробанками для контролю інфляційного таргетування.

Кейнсіанська теорія М. Кейнса і Б. Хансена надає змогу оцінити, як на інфляцію впливають державні витрати, податки, стимули, і використовується для розуміння феномену циклічної інфляції (тобто тієї, що виникає внаслідок перегріву економіки).

Теорія витратної інфляції М. Кейнса, У. Торна, Р. Куена є актуальною при аналізі зовнішніх шоків, таких як енергетичні кризи чи зростання цін на імпорту сировину, і використовується для прогнозування структурної інфляції (тобто тієї, яка не пов'язана з попитом).

Теорія інфляційних очікувань М. Фрідмана та Г. С. Тейлора застосовується центральними банками для врахування очікувань домогосподарств і бізнесу при формуванні монетарної (грошово-кредитної) політики. При цьому довіра до Національного банку та його здатність контролювати інфляцію впливають на довгострокові контракти, зарплати та ціноутворення.

Відтак, наявні теорії дозволяють контролювати тригери інфляції (такі як попит, пропозиція, грошова маса, очікування), регулювати ефективність макроекономічної політики, а також передбачати наслідки змін у макрополітичних параметрах — від ставок до державних витрат.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці інтегрованих моделей, які поєднують елементи класичних теорій інфляції з сучасними викликами глобалізації, цифровізації та поведінкових економічних факторів.

Література:

1. Возний К. З. Інфляція і девальвація: макроекономічні взаємозв'язки та залежності. Економіка України. 2010. № 11. С. 35—46.
2. Заволока Ю. М., Сідненко М. В., Івко А. В. Інфляційні процеси як наслідок глобалізації світової економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 5. С. 33—39.
3. Івашина О. Ф. Івашина С. Ю. Інфляційні процеси в економіці сучасної України. Економічний простір, 2018. № 131. С. 76—84.
4. Марцин В. С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки. Економіка розвитку. 2013. № 1. С. 42—48.
5. Скрипник Ю. В. Інфляційні процеси в економіці: еволюція поглядів і альтернативи стримування. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 23. С. 542—547.
6. Тиверіадська Л. В., Якименко А. М. Інфляційні процеси та їх соціально-економічні наслідки в Україні. Економічний простір. 2015. № 93. С. 175—188.

References:

1. Voznyi, K.Z. (2010), "Inflation and devaluation: macroeconomic relationships and dependencies", *Economy of Ukraine*, vol. 11, pp. 35—46.
 2. Zavaloka, Yu.M., Sidnenko M.V. and Ivko, A.V. (2021), "Inflationary processes as a consequence of the globalization of the world economy", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 33—39.
 3. Ivashyna, O.F. and Ivashyna, S.Yu. (2018), "Inflationary processes in the economy of modern Ukraine", *Ekonomichnyy prostir*, vol. 131, pp. 76—84.
 4. Marcyn, V.S. (2013), "Some approaches to regulating inflationary processes at the current stage of economic development", *Ekonomika rozvytku*, vol. 1, pp. 42—48.
 5. Skrypnyk, Y.V. (2018), "Inflationary processes in the economy: evolution of views and alternatives to containment", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 23, pp. 542—547.
 6. Tiveriadska, L.V. and Yakymenko, A.M. (2015), "Inflationary processes and their socio-economic consequences in Ukraine", *Ekonomichnyy prostir*, vol. 93, pp. 175—188.
- Стаття надійшла до редакції 16.04.2025 р.*